

Novo generacije kraljic preobleke ohranjajo stik s svetovnimi trendi in se trudijo poiskati svoj izrazni pristop. S predstavo *Eat Your Makeup* so nastopile na festivalu Platforma malih umetnosti, ki ga je v začetku tega meseca zavod Emanat že šesto leto organiziral v sodelovanju s Slovenskim mladinskim gledališčem.

V kraljestvu PREOUBLEKE

Burleska, kabaret in travestija so začimbe sleherne kulture, saj skozi hudomušno originalnost rušijo tabuje in postavljajo ogledalo družbi. V njih svoj navdih iščejo modna, glasbena, literarna, filmska in gledališka umetnost, ki so hrana naše biti.

TOMAŽ MIHELIČ

Tzemni ameriški ustvarjalec RuPaul Andre Charles je v eni od svojih najbolj citiranih izjav povedal vso resnico, ko je dejal, da se rodimo goli, vse preostalo pa je drag oziroma travestija. S to besedo označujemo izrazno smer preoblačenja v nasprotni spol, ki se je oblikovala v gledališkem miljeju 19. stoletja.

Takrat so v ženskih vlogah velikokrat še vedno nastopali moški v glamuroznih, razkošnih dolgih oblekah. Ker so jih vlačili za sabo, se je porodila ideja za poimenovanje ene najbolj kontroverznih umetniških zvrsti, ki je do danes doživela številne razburljive preobrate. Svoje zatočišče je našla v burleski in kabaretu, saj skupaj tvorijo mogočno platformo za izpostavljanje vsega, kar je človeško. Moralno etičnih odmikov, čustvovanja, tolerantnosti in spolnosti, predvsem pa skozi humoren, grotesken in senzibilen pogled osvetljujejo pomanjkljivosti neke civilizacije. Zato so tako zelo pomembna komponenta zrele in zdrave družbene ureditve, ki jo sooblikujejo s kritičnim mnenjem. Najbolj udobno se je travestija ugnedila v subkulturi velikih mest in tudi Ljubljana se lahko pohvali, da ima ugodne pogoje za razvoj enega od stebrov vsake sodobne kulture. Miselnost, da gre za nekaj obscenega, celo prepovedanega, je osvobajajoči se umetnosti, ki je gorivo strpnosti in harmonije sobivanja, povzročila globoke rane. A bolj ko se udriha po kraljicah in kraljih preobleke, več je inspiracije za nove stvaritve in projekte.

Največji paradoks je, da nam za prve odmevne poskuse preoblačenja moških v ženske like sploh ni treba kukati v kletne prostore kultne stavbe na Kersnikovi ulici 4. Po klubu K4 se bomo še sprehodili, najprej se ustavimo na nekdanji Moše Pija-dejevi, danes poznani kot Kolodvorska ulica 2-4. Tam je sedež nacionalne RTV Slovenija, kjer je pred kamerami v različnih ženskih podobah kraljeval Mito Trefalt. Zaradi komične narave dela je bilo njegovo preoblačenje za javnost lažje sprejemljivo, čeprav je šlo za isto umetniško zvrst. Podoben odziv je kmalu zatem doživel vrhunski akademski igralec Ivo Godnič, ki je zaslovel v vlogah Jovanke Broz, zamejske žurnalistke Vesne Malalan v nedeljskih oddajah Maria Galuniča ter Arabelle v neponovljivem istoimenskem kabaretskem muzikalu, ki je sredi devetdesetih vabil množice na vogal hotela Union. V tamkajšnji kavarni na Miklošičevi cesti 1 je svoj dom našel Café Teater. Vanj bi zlahka umestili multiinstrumentalista in bravuroznega interpreta Boštjana Gombača, ki se je natanko deset let kasneje proslavil v spektaklu Patty Diphusa. S tenkočutnim falzetom nam je ob spremljavi kontrabasista Žige Goloba in bobnarja Sergeja Randeloviča skozi songe domiselno predajal bizarno duhovite in provokativne erotične zgodbe španskega režiserja Pedra Almodovarja. Gombačeva Patty je v nadaljevanju pomolila svoj nos še v politiko in priljubljenemu liku dodala avtorski sloj.

Ljudje si želimo tovrstne sprostitve, bodisi kot opazovalci bodisi kot protagonisti, da lažje premagujemo vsakodnevni stres in že sicer zahtevne izzive. Obenem pa se v preoblačenju v nasprotni spol

skriva nekaj freudovskega. Četudi gre za zabavo, smeh, ni naključje, da si ogromno klenih heteroseksualnih moških za maskare natika najlonke in se skuša vživeti v predstavnice najstarejše obrti. S tem potrjujejo osnovno pravilo, da obleka ne naredi človeka, še najmanj pa spol, kar je poglobljena ideja te umetniške zvrsti, ki se je iz kluba na Metelkovi, tudi po zaslugi pojoče skupine Sestre, katere član sem bil tudi jaz, razširila v vsako slovensko vas. Po zmagi na EMI 2002 je pesem Samo ljubezen postala himna razumevanja in hrepeneče ideje o strpnem narodu. Kakor neuničljiv požar sožitja so se po Sloveniji razširili imitatorski šovi,

Sestre smo slovensko različico travestije iz Ljubljane ponesele na veliki evrovizijski oder in se z romantično podobo zasidrale v slovenska srca.

Salome med pripravami na enega svojih prvih nastopov v klubu K4, ko je njen misteriozni odsev v ogledalu ujel Denis Sarkič. Kmalu zatem je zaslovela po vsej deželi in postala sinonim dobre zabave.

kjer so se vsi preoblačili v tri romantične rdeče stvarde, od najmlajših iz vrtca pa do najstarejših iz doma starostnikov. Pokazalo se je, kakšno moč ima v resnici sproščujoča, norčava in neobsojajoča prelevitev v ženske like, naj bo to ob osebnih praznikih, zaključkih šolskega leta, snubitvah ali porokah, skratka ob trenutkih čistega veselja in sreče. Po ljubljanskih ulicah je zapihal svež, obetajoč veter in nas dvignil na nevidna krila medsebojnega spoštovanja: na življenje vendarle ni vredno gledati tako presneto resno, saj je prekratko za izgubljanje časa in energije, da bi s prstom kazali za drugimi.

In ko že ravno navajamo travestitsko obarvane gledališke presežke, ne smemo spregledati genialne različice Cankarjevega Pohujšanja v dolini šentflorjanski. Tudi takrat se je v žensko prepričljivo vživel Ivo Godnič, celotna uprizoritev pa je Slovenskemu mladinskemu gledališču leta 2011 prinesla dve Borštnikovi nagradi. Da so v tem inovativnem ljubljanskem teatru naklonjeni različnim žanrom, potrjujejo s festivalom Platforme malih umetnosti, ki ga organizirajo z zavodom Emanat. Letos so ga naslovili Preobleka, kabaret

in neoburleska. Poleg gostujočih zasedb iz tujine so prvi novembrski vikend ponudili prostor domačim drag ustvarjalcem. Pri mlajših generacijah je sicer občutiti močan komercialni vpliv ameriške scene, saj se je po vzoru valentinovega in noči čarovnic zdaj še televizijski fenomen RuPaul's Drag Race, to je franšizno tekmovanje kraljice preobleke, razpasel po vsem svetu. Lokalni performerji so hitro podlegli kopiranju newyorškega pristopa, s čimer sta se izgubila avtentičnost in vpliv domačega okolja na tovrstno izraznost. Na to nakazuje že izbor njihovih imen, ki eksplicitno koketirajo s kolegicami z drugega konca Atlantika. Vendarle si nove sile zaslužijo spodbudo za angažiranost, da mestni družabni vrvež zavzeto posipavajo z bleščicami in perjem. Za lahkotnejši burleskni dovtip pa je dovolj, da se povzpnete v Nebo na Tomšičevi ulici 2, kjer so v program show restavracije prenesli že preverjeno ponudbo kulinarike, plesa in petja, skratka vsega, kar nahrani naše dragocene čutnice.

Boštjan Gombač si je izbral eno težjih nalog, ko je sprejel odločitev, da kot Patty Diphusa vso predstavo govori v falzetu. Na generalki so ga sprva malce čudno pogledali, nato pa mu priznali odličnost, da je s feminizacijo glasu eksplicitnemu besedilu vnesel mešanico cinizma in miline.

Nihče ne zmore bolj suvereno združiti humorja in igre spolov, kot to počne Ivo Godnič, pa najsi bo to skozi zgodovinske osebnosti najsi povsem izmišljene like. V ženski vlogi je nastopil tudi v gledališki predstavi Pohujšanje v dolini šentflorjanski Slovenskega mladinskega gledališča.

IzNenada Salome

Mešanico uporništv, feminilne estetike in svobode izražanja je konec osemdesetih v Ljubljano prinesla Salome. Danes vse to podoživlja v avtorskem standup kabaretu, do katerega jo je vodila trnova pot. »Bilo je katarzično pred polnim klubom K4 uresničiti otroške sanje in začutiti olajšanje, da mi svojega bistva ni treba več skrivati. Vedno znova so me preplavljali občutki sreče, veselja, izpoljenosti, ko se je notranjost izenačila z zunanjo podobo,« pripoveduje pionirka travestije v prestolnici, ki je orala ledino in pripravila teren za naslednje rodove. Tudi za zasedbo Sestre.

Ljubljanska show restavracija Nebo je edini slovenski ponudnik celostnega doživetja, kjer vam bodo hvaložni usta, ušesa in oči, ko boste med večerjo usmerjali pogled na oder in v mične podobe iz burleske. Ena najbolj priljubljenih zvezd tam je pevka in plesalka Astrid.